

گزارشی درباره مصحف مشهد رضوی که کاملترین قرآن ۱۴۰۰ ساله است

جلوه پیوند قرآن و عترت

بیست و پنجم آبان ماه ۱۴۰۲ تا لار «قدس» کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی میزبان مهمترین آیین فرهنگی طی سالهای اخیر بود. در این مراسم که در آن تولیت آستان قدس رضوی، مدیر مؤسسه آل البیت (علیه السلام) لایحه التراث، جمع زیادی از استادان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، مسئولان فرهنگی و علاقه مندان به قرآن کریم حضور داشتند، از کامل ترین نسخه قرآن با خط «حجازی» که قدمتی حدود ۱۴۰۰ سال دارد، رونمایی شد؛ قرآنی که آن را بانام «مصحف مشهد رضوی» می شناسیم.

جلوه ای از پیوند قرآن و عترت

حجت الاسلام والمسلمین احمد مروی: تولیت آستان قدس رضوی در آیین رونمایی «مصحف مشهد رضوی»، وجود کهن ترین قرآن جهان را در حرم مطهر امام رضا (علیه السلام) جلوه ای از پیوند قرآن و عترت دانست و گفت: ما مقتخریم که کتاب خدا و عترت را در کنار یکدیگر داشته و در جوار بارگاه قدس رضوی از این اثر ماندگار رونمایی کردیم و این امر را جلوه و عینیتی از پیوند قرآن و عترت می دانیم که بهترین یادگار از پیامبر عظیم الشان (ص) برای جامعه بشری هستند.

قرآن خطی منحصر به فرد

مرتضی کریمی نیا، پژوهشگر «مصحف مشهد رضوی» این قرآن خطی را منحصر به فرد معرفی کرد. او نسخه های قرآنی به جامانده از نخستین قرون اسلامی را سندی برای شناخت تاریخ کتابت و قرائت های قرآن کریم ذکر کرد و گفت: مصحف مشهد رضوی با ۲۵۲ برگ، کامل ترین مجموعه اوراق از قرآنی متعلق به سده نخست هجری در سراسر جهان معرفی کرد که بیش از ۹۵ درصد متن قرآن را در بر دارد.

این پژوهشگر علوم قرآنی افزود: با توجه به ویژگی های متنی این مصحف، ویژگی های رسم، غرائب املائی، اختلاف قرائت، چینش یا ترتیب بندی سوره ها و در نهایت بر پایه آزمایش های متعدد کربن ۱۴ روشن شده که بخش اصلی این نسخه در دورانی بسیار زود هنگام و در سده نخست هجری کتابت شده است. کریمی نیا، ابعاد مصحف مشهد رضوی را در قطع بزرگ حدود ۳۵ در ۵۰ سانتی متر عنوان کرد که بر روی پوست،

در سده نخست هجری در مدینه یا کوفه کتابت شده و تا چند دهه بعد احتمالاً در کوفه بوده است. وی با بیان این که این اثر در قرن های بعدی به خراسان انتقال یافته و در اختیار عالمان نیشابور بوده است، تصریح کرد: در اواخر قرن پنجم هجری، مالک این نسخه بانگارش وقف نامه، آن را به حرم امام رضا (علیه السلام) وقف کرده است. کریمی نیا به یادداشت واقف و مالک نسخه مصحف مشهد رضوی در هنگام وقف در اواخر سده پنجم هجری نیز اشاره کرد که بر اساس آن، این مصحف در دو جلد مجزا تدوین و صحافی شده بود که اکنون پس از گذشت ۹ قرن، دو بخش آن در کتابخانه آستان قدس رضوی نگهداری می شود. وی در ادامه به تشریح ویژگی های خطی این مصحف پرداخت و گفت: مصحف های حجازی کهن ترین دست نویس های قرآنی به جامانده از سده نخست و اوایل سده دوم هجری محسوب می شوند که در ظاهر، خط آن ها حالت مایل به سمت راست دارد. مصحف های شناخته شده حجازی در سراسر جهان، به کمتر از ۵۰ نمونه می رسد که از برخی از آن ها مانند «قرآن بیرمنگام» تنها دو یا چند برگ باقی مانده است. مرتضی کریمی نیا در ادامه به معرفی نسخه برگردان هم پرداخت و گفت: متن کامل مصحف مشهد رضوی اکنون با تحقیق و توضیحات و مقدمه مشروح به دوزبان عربی و انگلیسی، از سوی مؤسسه «آل البیت (علیه السلام) لایحه التراث» در سال ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۲ خورشیدی منتشر شده است. کریمی نیا، تصویربرداری با کیفیت عالی، چاپ نفیس روی کاغذ گلاسه مات، مدیریت رنگ در طراحی و چاپ و سرانجام جلدسازی، قاب سازی و صحافی منحصر به فرد را از دیگر ویژگی های نسخه برگردان مصحف مشهد رضوی برشمرد.